

Paimenpojan kintereillä

- ▶ Seppänen, V. 2008. Paimenpojan kintereillä: Savotoilta seurapirtteihin 1955-1963. Omakustanne. Painopaikka: Oulun yliopistopaino. 451 s. ISBN 978-952-92-3723-4
- ▶ Seppänen, V. 2009. Paimenpojan kintereillä: Marttiselta maailmalle 1964-1967. Omakustanne. Painopaikka: Oulun yliopistopaino. 492 s. ISBN 978-952-67163-0-5
- ▶ Seppänen, V. 2010. Paimenpojan kintereillä: Täältä meiltä muualle 1968-1971. Omakustanne. Painopaikka: Oulun yliopistopaino. 495 s. ISBN 978-952-67163-1-2
- ▶ Seppänen, V. 2011. Paimenpojan kintereillä: Rannoilta rajaseuduille 1972-1975. Omakustanne. Painopaikka: Uniprint Oy, Oulu. 501 s. ISBN 978-952-67163-2-9
- ▶ Seppänen, V. 2012. Paimenpojan kintereillä: Viimeiset kierrokset 1976-1989. Omakustanne. Painopaikka: Uniprint Oy, Oulu. 197 s. ISBN 978-952-67163-3-6

Paimenpojalle teetä ja jäykkää nisua

- ▶ Torstaina 26.9.1957 (numero 39)
- ▶ Utajärveltä "mennä huristeltiin" Vaalan, Säräisniemen ja Vuolijoen kautta Kajaaniin. Käyntiään seuroissa Kuhmon kirkossa Koivuneva kuvaa seuraavasti: "Ovella oli meitä vastaanottamassa seurojen pääjärjestäjä eli, kuten Seppäsen Jaako Sanginkylästä sanoisi, synagoogan päämies." Tämä lienee ensimmäinen kerta, kun tuo nimitys Koivunevan kautta tuli julkisuuteen Haapolan Jaakon keksimänä.

Turriuskon torjuntaa Potkunjoella

- ▶ Torstaina 10.7.1958 (numero 28)
- ▶ Saarnamiehiä hän vertaa uittomiehiin, jotka vapauttavat tukin eli uskon eteenpäin akanvirrasta. Aikaa tässä voi kuitenkin vierähtää, kuten varsinaisessa puun uitossakin: "Sai siinä kyllä saarnamiesten töitä tehdä. Yhdessäkin paikassa meni kokonainen tunti." Seuraavana iltana pidetään seuroja Aution koululla, ja taas tästä seuraavana aamuna Koivuneva istuu koulun kohdalla jokitörmällä kosken partaalla, miettien Sangilla kello 12 alkavia helluntaiseuroja: "Mitähän se Seppäs-Jaako tuumailee, kun tulen uittomiehen kampeissa seurapaikalla. Mutta eihän tämä uskominen olekaan vaatteissa", hän sitten toteaa.

Kemijoen vesi nousi huomattavasti

- ▶ Torstaina 28.8.1958 (numero 35)
- ▶ Koivuneva on käynyt seurojen pidossa Sotkamossa. Kajaanissa hänet majoitettiin samaan huoneeseen Eino Rimpiläisen ja Sakari Ojalan kanssa. "On se mukavaa, kun saarnamiehet pääsevät samaan huoneeseen. On paljon puhuttavaa ja saapi niiltä toisilta neuvoja miten pitäisi saarnata". Koivuneva kirjoittaa myös, että "jouduin kesälomamatkallani käväisemään Utajärvelläkin". Janne Tervo on pyytänyt häntä puhujaksi lokakuussa Utajärvellä pidettäviin suuriin seuroihin, jonne seuravieraat läheltä ja kaukaa ovat tervetulleita. "Samaa mieltä oli Jaakko Seppänenkin, joka ilmoitti, että Sanginkylällä seurat pidetään Mikkelinä".

Maratoonarin silmät

- ▶ Torstaina 27.11.1958 (numero 48)
- ▶ "Nyt ovat puusukset saapuneet! Kiitos Heikki Koukkarille", Koivuneva iloitsee. Entisten liian kapeiden suksiensa tilalle hän on saanut umpihankihiihtoon soveliaat leveät eräsukset. "Mutta maksuksi on mentävä seuroihin Lieksaan." Koivuneva kertoo myös olleensa Ylikiimingin Vepsän kylän seuroissa, ja että "pari päivää aiemmin oli Seppäs-Jaako minulle mennyt valmistelemaan tietä sinne." Tästä huolimatta Koivuneva oli päässyt vasta kolmanneksi seurapäiväksi mukaan ja joutunut "olosuhteitten pakosta" silloinkin "juosta hölkyttämään parikymmentä kilometriä."
- ▶ Osan matkasta hän kuitenkin pääsi linja-autolla, mutta ilmaiseksi: "Linja-auton kuljettajakaan ei säälistä minua kohtaan ottanut välillä olevasta taipaleesta mitään maksua." Iltaseuroissa oli Koivunevan lisäksi ollut viisi muuta puhujaa. "Lieneekö ennätys alallaan", hän arvelee, ja toteaa, että "kaunis muisto jäi Vepsänkylän Jumalan lapsista."

Joka paikan mies kuten ruusun tipat

- ▶ Torstaina 3.9.1959 (numero 36)
- ▶ Ensimmäinen jyväerä vietiin heti puinnin jälkeen myllyyn ja vielä saman päivän aikana saatiin syödä uutisleipää. Etikettivirhe tuli kuitenkin tehtyä, kun puintiväki ei kylpenyt puinnin jälkeen Hiltulan savusaunassa, vaan uloslämpiväessä saunassa.
- ▶ Toinenkin poikkeaminen vanhoista tavoista tapahtui. Nimittäin "Seppäs-Jaako oli sanonut: muistakin, että kun riihestä tullaan, niin silloin on riihimiehellä päivä täysi", mutta Koivuneva meni vielä puinnin jälkeen illalla seurojen pitoon.

Aion kirjoittaa teille hyvää

- ▶ Keskiiviikkona 25.5.1960 (numero 21)
- ▶ Koivuneva on ollut pitämässä seuroja Haapolassa Sangilla. "Monena päivänä oli Seppäs-Jaakko käynyt kokemassa verkkojaan.
- ▶ Oli tulossa seurat hänen kotiinsa. Kalasta on sanottu, että se on kristittyjen ruoka", Koivuneva kirjoittaa. "Haapolaan oli kerääntynyt huoneen täydeltä nälkäisiä Jumalan lapsia".

Paljasjaloin perunapellolla

- ▶ Torstaina 6.10.1960 (numero 40)
- ▶ Koivunevan pakina on lyhyt ja päättyykin sen takia lausahdukseen "Eipä ollutkaan aikaa enempään". Sangilla on pidetty syysseurat, joiden yhteydessä on sattunut mielenpainuva tapahtuma. Oltavan Eera kuoli matkalla seuroista kotiin: "Oltavan talon Eera isäntä oli kantanut juuri kolehdin ja Jaakko (siis Haapolan Jaakko) ilmoitti päivällisloman alkavan. Eera lähti ajelemaan polkupyörällä kotiin. Siinä tiellä, lähellä seurapaikkaa kohtasi hänet kuolema. Veritulppa meni sydämeen".
- ▶ Näissä vuoden 1960 syysseuroissa "saarnamiehiä olivat palvelemassa Lehon emäntä Martta Karppinen sekä Airi Pilto, jonka kesällä tapasin m.m. Ivalon kesäseuroissa."
- ▶ Vaikka Koivuneva on muutamia vuosia aiemmin kehunut rukoushuonetta komeaksi, hän on nyt hieman muuttanut mieltään: "Rukoushuonetta pitävät Seppäs-Jaako ja jotkut muut kauniina, mutta en ihmettele, vaikka eriäväkin mielipiteitä olisi olemassa."

Vauhti-voidetta tyhjentyneeseen tankkiin

- ▶ Torstaina 27.4.1961 (numero 17)
- ▶ Alavuoton kylähistorian mukaan "Sodanjälkeisellä ajalla vakituisina seurataloina jatkoivat Vehkala, Aho, Merilä ja Koskipirtti. Jo 1940-luvun lopulta lähtien ruvettiin pitämään Ahossa jokasyksyiset "sänkiseurat". Niitä pidettiin sitten 1990-luvulle saakka ja seura-ajaksi oli sovittu elokuun viimeisen täyden viikon keskiviikko ja torstai. Silloin oli jo heinä tehty, mutta viljanpuinti ei ollut vielä alkanut. Vakituksena seuravieraana ja seuraisäntänä oli muun muassa Jaakko Seppänen Sanginkylältä. Hän oli persoonallinen henkilö, jota leikillisesti kutsuttiin "väliajan saarnamieheksi" ja "synagoogan päämieheksi".
- ▶ Kylähistoriassa on harvinainen Lauri Komminahon omistama seurakuva, jossa Koivuneva ja saarnamies Armas Karsikas sekä Sangin synagoogan päämies eli Haapolan Jaakko ovat Alavuoton Ahon talon väen seurassa joskus 1960-luvulla. Kuvateksti kuuluu seuraavasti: "Seuraväkeä Ahon pihalla. Takaa vasemmalta Lusikkakosken emäntä, Utajärven khr. Mauno Koivuneva, Kristiina Komminaho, Armas Karsikas, Kalle Komminaho ja Jaakko Seppänen. Keskellä Lusikkakosken tyttö sekä Martti ja Heino Hanhela. Edessä Eevi Väänänen, Maija ja Maire Tomperi, Alli Holappa ja Ella Komminaho".

Pappia ei tarvitse pelätä mutta sitä kalkkunakukkoa

- ▶ Torstaina 29.6.1961 (numero 26)
- ▶ Samaten pihapiirissä oli kalkkunoita, mukaan lukien "komea kalkkunakukko, josta Seppäs-Jaako oli kerran sanonut Ville Suutarille: Kun menet sinne pappilaan, niin sitä pappia ei tarvitse pelätä, mutta sitä kalkkunakukkoa."
- ▶ Kalkkunakukko oli Haapolan Jaakon kerran pappilassa käydessä "kierrellyt Jaakon ympärillä siivet harallaan." Koivunevan mukaan "kuuluu Utajärven papilla olevan porojakin, mutta ne ovat kaukana 60-70 kilometrin päässä."

Talossa eivät tunteneet että minä olen minä

- ▶ Torstaina 3.8.1961 (numero 31)
- ▶ Matkan päätteeksi mentiin seuroihin vielä Puutturinjärvelle Matti Karppisen taloon: "Siellä oli mukana monia huomattaviakin henkilöitä, kuten esim. Seppäs-Jaako", Koivuneva vitsailee.
- ▶ Hän kuitenkin toteaa sitten, että "oikeastaanhan kaikki Jumalan lapset ovat huomattavia, sillä he ovat oikein aatelissukua, valittua sukua ja kuninkaallista papistoa."

Juorkunan tuhlaajapojat olivat saaneet siirron

- ▶ Torstaina 31.8.1961 (numero 35)
- ▶ Lehdessä on nimimerkki A.J.:n lyhyt kirjoitus "Juorkunan seurojen ja loma-ajan muistoja". Kirjoittaja on matkustanut lomallaan "vallan hyvässä kyydissä" kohti syntymäseutujaan, aikomuksenaan kerätä marjoja tuomisiksi. Marjastaminen onnistui hyvin ja "samalla sattui niin sopivasti, että Juorkunan seurat olivat juuri parahiksi sattuneet näiksi päiviksi, eli 20.-21.8."
- ▶ Seurat olivat Juorkunan Maamiesseuran talossa, sateisessa säässä: "Sadetta saatiin enemmän kuin tarpeeksi". Puhujina olivat kirjoittajan mukaan Treisk, Markkanen ja Junno – ja itse asiassa myös Koivuneva. "Veisuusta huolehti Jaakko Seppänen", toteaa kirjoittaja, ja jatkaa että Seppäs-Jaako sai "jo ensimmäisenä päivänä" sairauskohtauksen, mutta "ei vielä saanut vapautusta virastaan, vaan jo seuraavana päivä oli taas paikallaan entistä reippaampana".
- ▶ Nuori veli Jurvelin tosin ryhtyi tapahtuman takia Jaakon viransijaiseksi ja "hyvin hoiteli tehtävänsä".

Housuistani menivät prässit

- ▶ Torstaina 31.8.1961 (numero 35)
- ▶ Paluumatkalla junassa Koivuneva tapasi Erkki Toivosen, joka oli menossa Ouluun autokauppoja tekemään. Koivunevaa oli pyydetty saarnaamaan Utajärven kirkkoon, jonne tuli paljon seuraväkeä. Illaksi hän ehti vielä Juorkunaan seuroihin, missä puhujat majoittuivat tiemestari Jaakko Sakon vaimon Eevan os. Keinäsen kotitaloon. Muita puhujia olivat Otto Markkanen, Urho Junno ja Heikki Treisk. Koivunevan mukaan "Seppäs-Jaako sanoi, että on turha kysyä minulta, minne lähden, kun sanoi lukevansa Päivämiehestä."

Hyvä saarnata mutta huono juosta

- ▶ Torstaina 5.10.1961 (numero 40)
- ▶ Hän muistuttaa lisäksi, että "joissakin seuroissa siellä täällä tapaa vielä vanhakirkollisuutta. Mm. Jaakko Seppänen ja Eemeli Väyrynen, nämä kaksi veisuunjohtajaa, toinen ilman viiksiä, toinen viiksien kanssa, veisauttavat hyvinkin ahkerasti vanhan virsikirjan virsiä."
- ▶ Koivunevan mielestä vanhoissa virsissä on sitä jotakin eikä niiden jyrkyys ole välttämättä sopusoinnussa nykyisen kirkkomusiikin kanssa, jossa taas on "liiankin nopeaa rytmiä."

Kuten Itämaan tietäjät

- ▶ Torstaina 22.2.1962 (numero 8)
- ▶ "Taas tärisee. Saavatkohan Oulussa selvää" – Koivuneva kirjoittelee pakinaansa kiskoilla huojuvassa junassa, lättähattukyydillä hän on menossa 8 tunnin päähän Joensuuhun. Siellä on hänen mukaansa yksi hänen perheenjäsenistään. Joensuun asemasta Koivuneva kertoo, että sinne "Sakari Peltoniemi kerran juoksi henkiahieverissä makkarapaketteineen."
- ▶ "Meidän kahden" eli ilmeisesti Mauno ja Tellervo Koivunevan mukaan oli tullut Kylänlahden Heikki: "On hyvä, että kristillisyydessä on sellainenkin Heikki. Hän hoitelee suhteita, jotka monelta muulta jäisi hoitamatta." Tulijoita oli Joensuun asemalla vastassa Heikki Kaasinen.
- ▶ Koivunevan mukaan "joensuulaiset ovat seurahuoneestaan hyvillään kuin Seppäs-Jaako Sangin rukoushuoneesta." Istuimina Joensuun Rauhanyhdistyksellä ovat tosin "ylöspompahteleva istuinlaudat" eli entiset elokuvateatterin istuimet.

Eivät meidän kylällä syö sieniä muut kuin lehmät ja opettajat

- ▶ Keskiyö 5.9.1962 (numero 36)
- ▶ "Mutta nythän minä meninkin hiukan syrjään", Koivuneva huomaa, ja palaa Alavuotolle. Hän meni aamulla sienestämään Pauli Korteniemen ja Lassi Komminahon kanssa, neuvoen heille millaisia sieniä kannattaa kerätä. Sieniä syödään Koivunevan mielestä ihmeen vähän pohjoisessa. Hän kertoo saaneensa kerran nasevan vastauksen kysymykseensä syödäänkö eräällä kylällä sieniä: "Eivät meidän kylällä syö sieniä muut kuin lehmät ja opettajat." Iltapäivällä mentiin saunaan, ja "kun vielä ruoka ja uni maistuivat", niin Koivunevan loman loppu meni mukavasti.
- ▶ Oman lisänsä tähän toi myös toinen Ahon talon vakituinen seuravieras, Haapolan Jaakko: "Ja kun kaiken lisäksi meidän seuranamme oli Seppäs-Jaako, niin arvaatte kyllä ettei meillä ollut ikävä." Seuroja pidettiin kahtena iltana, toisena iltana tuli myös Jalmari Ekdahl puhumaan. Ahon talo pullisteli seuraväen paljoudesta: "Ei milloinkaan ennen Ahon talossa ole kuulemma ollut niin paljon väkeä seuroissa kuin nyt."

Koulun pihalla kävi kova kaplakka

- ▶ Keskiviikkona 12.12.1962 (numero 50)
- ▶ Haaralan tupaantuliaisseuroissa oli paljon väkeä. Toinenkin puhuja oli Vepsältä, Ahti Aspégren.
- ▶ "Seppäs-Jaako oli kanttorina. Veisautti kokonaan tuohon tilaisuuteen hyvin sopivan virren 341. Katsokaapa sieltä virsikirjastanne sen virren viimeisiä värssyjä. Ne sopivat hyvin lapsiperheeseen."

Taitaa paimenpoika jo horista

- ▶ Keskiiviikkona 10.4.1963 (numero 15)
- ▶ Pakinan jälkikirjoituksessa Koivuneva kuvaa Haapolan Jaakolle sattunutta lankeemusta: "Ylpeys käy lankeemuksen edellä. Seppäs-Jaako kehui ylen määrin kelloaan. Pian sen jälkeen kello putosi sementtilattialle. Jaako oli rehellinen kuten kristityn tulee ollakin, eikä enää kehunut kelloansa."

Olin kuulemma kehunut viikatetta mutta en sen heiluttajaa

- ▶ Keskiviikkona 22.5.1963 (numero 21)
- ▶ Koivunevoilla ovat käyneet kylässä Marianne ja Kirsi vanhempineen eli Lauri Kelan perhe. Tyttöihin olivat ilmeisesti tehneet vaikutuksen viisi pientä kissanpentua, karitsat ja kalkkunanpoikanen nimeltään Riku.
- ▶ Tyttöjen mukana vierailulle tuli myös kiinanpalatsikoira Bobi ("vai oliko se Popi?") – tämä oli "urhokkaan näköinen ajaessaan kalkkunakukko Hiskin navetan katolle." Koivuneva saakin aiheen muistuttaa mieleen, miten Haapolan Jaakko olisi nauttinut, jos olisi nähnyt mielestään vihaisen kotieläimen saamaa kyytiä: "Kyllä Seppäs-Jaakko olisi nauttinut siitä tapauksesta."

Pitää yhdellä jalalla saarnata

- ▶ Keskiviikkona 28.8.1963 (numero 35)
- ▶ Koivuneva oli Aholla tutussa, puheliaassa ja leikkiä laskevassa miesseurassa: "Aloin jo luulla, että taidan olla totisimpia kristityitä, kun yllämainitun ajan jouduin olemaan Armas Karsikkaan, Hannes Partasen ja Jaakko Seppäsen seurassa. Viimemainittuhan ei ole saarnamies, mutta muuten sellainen, jonka suu tuntee maun ja puhuu totta."
- ▶ Koivuneva vei seuroihin kovaäänisen, joka sijoitettiin piharakennukseen, niin että siellä ruokaa laittavat seuraemännät ja pihalla oleskeleva seuraväki kuulivat saarnat.
- ▶ Saarnamiehille tehtiin myös tahattomasti tai tahallaan pieni jekku: "Olivat yhtenä aamuna huomaamattamme panneet mikrofonin meidän huoneeseemme, jossa nousimme parhaillaan vuoteiltamme ja puhelimme keskenämme. Keskustelu muistaakseni liikkui silloin luterilaisessa maailmankonferenssissa, joka oli pidetty Helsingissä."

Oli joku kaupunkilainenkin mukana

- ▶ Torstaina 15.1.1964 (numero 3)
- ▶ "Jos kaikki Jaakon puheet pitäisi kirjoittaa ruotsiksi, niin siinä olisi kova työ", Koivuneva arvelee. Ruotsin kieltä hän oli päässyt harjoittelemaan autettuaan Kerttu Savolaista Sangilla seuraavan päivän läksyjien teossa ennen seurojen alkamista.
- ▶ Mainittu Jaako taas oli Haapolan Jaakko, josta Koivuneva ja Kerttu Savolainen saivat hyviä aiheita ruotsinkielisiin tehtäviin, eli mitenkä sanottaisiin: "Olisipa Jaako pappi, tai: tokkopa hänestä tulisi pappi, tai olkoonpa Jaako vaikka pappi. Siinä vaihtelivat männe ja mätte ja skulle ja bär, jne." Koivunevan mukaan Haapolan Jaakko itse totesi, että "kunhan me pöljät, jotka olemme käyneet pölvästin koulua, kuolemme, niin kyllähän tästä sukupolvesta tulee viisas."

Moni on eläkkeellä rupsahtanut olemattomaksi

- ▶ Keskiviikkona 12.5.1964 (numero 20)
- ▶ Sangin synagoogan päämies Jaakko Seppänen hymyili Koivunevan mukaan leveästi, kun Utajärven kanttori ajoi Sangin Rauhanyhdistyksen ohi. Syynä oli, että rakennus oli vuorattu niin komeaksi, ettei sitä juuri enää tuntenut. "Ja sisältä on purettu pois se pömpeli, josta saarnaajat puhuivat. Tilalle on tehty oikein nätti koroke ja puhujanpöytä."
- ▶ Saarnapaikan takana seinällä on edelleen Martti Lutherin saksankielinen kuvataulu. "Saa sitä kristittyä joskus kehuakin, kun muistaa tehdä sen oikeassa paikassa", Koivuneva toteaa, ja antaa tunnustuksen sankilaisille. "Ja kun vielä sieltä huoneen perältä vievät pois sen kamiinan rumiluksen, niin vielä enemmän kehun."

Kestävätköhän rautalangat suossa rehkimistä

- ▶ Lauantaina 27.6.1964 (numero 26)
- ▶ "Sattui kummasti, kun saarnaajain ollessa vähissä seuraväki oli ehtinyt hajautua pois meidän saapuessamme." Tilanne kuitenkin korjattiin nopeasti: "Niin eikös vain seurojen järjestäjät lähteneet jälestämään seuraväkeä ja haalasivat sen pian takaisin seurapaikalle."
- ▶ Niskalta jatkettiin Sangin seuroihin. "Synagoogan päämies Seppäs-Jaako kehoitti minua puhumaan, kuten aikoinaan olivat ennen tehneet apostoleille ja Herralle Jeesukselle." Sangilla puhuivat myös Markkanen, Peltoniemi ja Kurkela.

Nauroivat minulle päin naamaa

- ▶ Keskiviikkona 2.9.1964 (numero 36)
- ▶ Iisalmesta Koivuneva siirtyy Alavuoton Aholle, jossa hän kävi kesällä yökahvilla amerikkalaisen Mytyn kanssa. Ahon talon seuroissa oli taas paljon tuttuja: Einari Lepistö, Juho Kallunki, Seppäs-Jaako, Jalmari Carlson ("Garlsonen Jalmari"), Juho Näppä, Hannes Partanen, Janne Tervo emäntineen, Joonas Lautsila ja paljon, paljon muita. "Eivät ne saaneet sorsavelliä, mutta sehän ei ollutkaan pääasia."
- ▶ Ahon seuroissa meni Koivunevalla puolitoista päivää. "Vesalan mummo oli koko ajan ja Seppäs-Jaako", hän vielä selventää. Mainittuja henkilöitä ei tarvinnut lainkaan ujustella kuten ei myöskään kohta 90-vuotiasta Junnu-enoa eikä muutakaan talon väkeä.

Jouduin vanhainkotiin vaimoni kanssa

- ▶ Keskiviikkona 25.11.1964 (numero 48)
- ▶ Jokijärven seurakuntatalolta mentiin illalla seuroihin "johonkin murjuun keskikaupungille." Koivuneva pahoittelee toki sitten sanavalintaansa ja kertoo paikan olleen Keski-Lahden seurakuntasali. Hän toteaa lisäksi, että rakennus muistutti poro- tai metsäkämpää ja oli siksi hänelle itselleen mieluisa.
- ▶ "Varmaan ne lahtelaisetkin ovat siitä mielissään, kuten Seppäs-Jaako Sangin rukoushuoneesta." Koivunevat pistäytyivät myös kylässä Martta Tiilikaisen luona uudessa kerrostalossa, kutsun saatuaan: "Mikä pettymys asianomaisille, jos emme silloin noudattaisi kutsua."

Seuroissa oli niin kuuma kuin saunassa

- ▶ Keskiviikkona 27.1.1965 (numero 5)
- ▶ Saarnamiehet Kämäräinen ja Vepsäläinen puolestaan päättivät puhujamatkansa Sangin Puutturinjärven Pekkalassa, Valde Laukkasella. Koivuneva hiihti Pekalan suuntaan vaimonsa kanssa Puolangantien suunnasta Sanginjärven yli, mutta varoi käyttämästä Maanselän tietä – tai oikeastaan polku-uraa, koska tiesi sen varrella olevan puron, jossa on komojäätä. Juuri tällaisen jään läpi hän äskettäin putosi Mustanojaan Sangilla.
- ▶ Koivunevat pysähtyivät matkalla ensin Haapolassa Jaakko ja Mari Seppäsen luona: ”Menimme vaimoni kanssa Seppäs-Jaakon talon kautta. Siellä joimme kahvia ja teetä ja monista asioista ehdimme tehdä selvää, ennen kuin pimeässä saavuimme Lehdon taloon (kyllä Kelat muistavat sen viime talvelta). Siitä pääsimme Puutturinjärven yli hyvin, kun Pekalan ikkunasta loisti kirkas valo.”

Pappia ei näkynyt mutta yksi jätkä tästä paineli ohi reppu selässä

- ▶ Keskiviikkona 24.3.1965 (numero 13)
- ▶ Seuroissa oli hyvä puhua asiat suoriksi, omavanhurskaiden hiivasta ei ollut ongelmaa, kuten monella muulla paikkakunnalla Suomessa. "On uskovaisia ja uskottomia", Koivuneva toteaa.
- ▶ Seuroissa myytiin Koivunevan sanoin väliajalla diakoniatavaroita. Toinen puhuja oli Jalmari Ekdahl: "Hän käski kertomaan terveisiä Seppäs-Jaakolle. Nämä molemmat ovatkin niin samannäköisiä, ettei voi sanoa, kumpi on kumpi."

Eikö siellä olisi joitakin herrasmiesuskovaisia

- ▶ Keskiiviikkona 4.8.1965 (numero 32)
- ▶ Koivunevan aie hankkia vaikka kiven kolosta kolmas puhuja Juorkunan seuroihin on onnistunut ongelmista huolimatta. Monia saarnamiehiä hän yritti houkutella, mutta kaikki olivat varattuja. Laukkuhamaran poroaidan tienoilta puhuja sitten löytyi, vaikka panikin kovasti vastaan kuten vahva poro, joka vastustaa kiinniotta erotuksessa.
- ▶ Tuo saarnamies oli Eino Tervonen Kuoskun kylästä Savukoskelta, siis joulupukin kotimaisemista, jossa Koivuneva itsekin taannoin vieraili. "Mitähän Seppäs-Jaako nyt sanoo, kun huomaa, että emme me kaikki poromiehet olekaan niin jumalattomia kuin hän luulee. Meidän joukossamme on saarnamiehiäkin", Koivuneva lähettää terveisiä Sangin Haapolaan.

Ojentelin betonitaikinaa ämpärillä

- ▶ Keskiviikkona 1.9.1965 (numero 36)
- ▶ Alavuoton Ahon seurat olivat perinteiset, "että Jumalan lapset tulisivat vahvistetuiksi uskossa, epäuskoiset saatetuiksi parannukseen ja eriseuraan eksyneet palaamaan takaisin." Saarnamiehinä toimivat Koivunevan ohella Jalmari – ilmeisesti Ekdahl, Armas Karsikas sekä Hannes Partanen.
- ▶ Seurakanttori oli Terttu Louhela, seurojen isäntä vanhaan tapaan Lauri Komminaho, joka järjesti kovaäänisiä kolmeen eri paikkaan. Talossa asuva vanhapoika, kohta 90-vuotias Junnu-eno, "köpitteli tyytyväisenä seuraväen keskuudessa ja piti illalla huolta, että hän yöksi sai terveysjuomaansa maitoa."
- ▶ Aika kului hupaisasti myös, koska "koko seurojen ajaksi oli tullut juhlavieraaksi Sanginkylän synagoogan päämies Jaakko Seppänen." Koivunevan mukaan Haapolan Jaakko "viipottelee mopollaan mihin vain."

Kristitynkin suu tuntee maun

- ▶ Keskiviikkona 9.3.1966 (numero 10)
- ▶ Eläkkeellä olevan opettaja Fonseliuksen luona Koivuneva sai maistaa yhtä suurta herkkuaan, paistettua tattaripuuroa: "Kristitynkin suu tuntee maun ja puhuu totta, kuten Seppäs-Jaakko on aikoinaan sanonut."
- ▶ Kohta 76-vuotiaan opettajan kanssa Koivuneva on hyvä ystävä, samoin kuin hänen lastensa kanssa. Toisesta avioliitostaan Fonseliuksella on yhdeksän lasta, joista nuorin on vasta 9-vuotias: "Minä olen Supin eli Susannan kummi tai oikeammin kummin mies." Fonseliuksen kanssa oli tärkein puheenaihe taas kerran uskon asia.

Meinasi minulta mennä vanhaan muutenkin

- ▶ Keskiviikkona 13.4.1966 (numero 15)
- ▶ Matkalla oli myös joitakin vaikeuksia. Metsätaipaleilla hanki oli kuoppainen, ja kun Koivunevalla oli pitkät ja leveät suksensa vanhanaikaisilla mäystimillä, ne nuljahtelivat milloin minnekin. "Pojat puikkelehtivat niin kuin kärpät kevyillä suksillaan ja kiintositeillään siellä pöheikössä."
- ▶ Ylivuotolta palattaessa Koivunevalla meinasi vielä kerran käydä vanhaan, kun "Seppäs-Jaako ja Heikkis-Lauri kehtasivat minulle sanoa, että olin hirveän väsynyt, kun tulimme illalla Sangin rukoushuoneelle seuroihin. Eihän sitä kristittykään mielellään kuuntele, kun puhutaan hänen heikkouksistaan. Eikö niin?"

Mitähän ne oikein nuo papiljotit ovatkaan

- ▶ Keskiviikkona 31.8.1966 (numero 35)
- ▶ Kukaan "meistä" eli puhujista ei väliajoilla viihtynyt niin sanotulla herras- eli uudella puolella Ahon talossa, "vaan sinne vanhaan mustaan pirttiin veti veri." Kanssapuheet sujuivat siellä luontevasti muiden saarnamiesten eli Eino Rimpiläisen ja Jalmari Ekdahlin kanssa, etenkin kun paikalla oli myös "Seppäs-Jaako, joka viimeainittu oli kylläkin siellä 'väliaikasaarnaajana' ja varakanttorina." Muuallakin kuin Alavuoton Aholla on alettu pitää isompia seuroja keskellä viikkoa.
- ▶ Tämä on Koivunevan mielestä hyvä, koska "sunnuntaipäiviä on kovin vähän, samoin saarnaajien saanti silloin (on) vaikeata." Hän kehottaakin noudattamaan Ahon talon esimerkkiä. Seurojen yhteydessä Koivuneva teki taas perinteisen käyntinsä Jokelan talossa, joen toisella puolella noin 10 kilometrin päässä Aholta. Seppäs-Jaako souti hänet joen yli, siitä hän jatkoi Hautalan, Puistolan ja Harjun talojen kautta sekä kankaita ja soita kierrelleen perille. Jokelaan oli tehty uusi sauna, jossa Koivuneva otti löylyt eli kylpi.

Antakaa sitä joka tappaa kaikki

- ▶ Keskiviikkona 14.9.1966 (numero 37)
- ▶ Pakinankirjoitustyötä Koivuneva tekee tällä kertaa Sangin synagogassa eli Sanginkylän Rauhanyhdistyksen talossa, metsäkämpästä tehdyllä rukoushuoneella, joka on "laitettu uuteen uskoon" kuten hän leikittelee sanoilla. Kauno Kemppainen, jolle Sanginkylä oli Koivunevan mukaan erityinen paikka levähtää eli rauhoittua puhujamatkoillaan, toi hänetkin Sangille vuonna 1949. Siitä on kulunut jo 17 vuotta, Koivuneva ihmettelee. Monet ovat jo poistuneet sanankuulijoiden joukosta, kuten kaikkien saarnamiesten tuntema Hautalan äiti eli Sofia Jokikokko.
- ▶ Monia on kuitenkin yhä läsnäkin: "Synagoogan päämies, Jaako Seppänen pitää vielä virkansa hoidosta hyvää huolta. On tiukka siitä, että seurat aloitetaan täsmälleen silloin kun ne on ilmoitettu alkaviksi." Koivuneva, Eino Rimpiläinen, Väinö Heiskanen ja Lauri Heikkinen yrittivät saada seurojen alkuun hieman lykkäystä, kun kuulijoita oli vielä vähän, mutta Jaako ei tähän suostunut: "Ei auttanut mikään."

Rahallahan saisi itselleen vaikka kahvia

- ▶ Keskiiviikkona 21.9.1966 (numero 38)
- ▶ "Olisi myynyt puolukat ja lähettänyt hinnan postirahoineen suviseuratoimikunnalle, niin olisi välttynyt antamasta valtiolle senkin postirahan." Koivuneva toteaa tosin, että "vaikka valtio onkin rikas mies, niin kyllähän se rahaa ottaa mielellään vastaan" – eli kyllä valtiokin markkansa tarvitsee.
- ▶ Tähän asiaan sanovat kuitenkin ehkä monet, "eikä ainoastaan Seppäs-Jaako", että jos myy puolukat, saattaa ahneus mennä myyjään ja panna ajattelemaan, "että sillä rahallahan saisi itselleen vaikka kahvia."

Annoin heille käskyn tulla seuroihin

- ▶ Keskiviikkona 22.2.1967 (numero 8)
- ▶ Koivuneva ilmoittaa sitten mielestään helpoimmalla tavalla eli pakinassaan Jorma Kivirannalle Lauri Taskilan kanssa suunnittelemiensa Jämsän opistoseurojen aikataulun ja järjestelyt: tiistaina 14. maaliskuuta jossakin talossa Juorkunassa ja keskiviikkona 15.3. Sanginkylän Kivelässä Jaakko Seppäsellä ("nuorempi Jaakko" eli siis Haapolan Jaakon poika Jaska). Hän esittää, että lehmät lypettäisiin niin ajoissa, että seurat voisivat alkaa kello kuusi illalla: "Haalatkaa paljon myyjäistavaraa mukaan, sillä siellä pidetään myös myyjäiset Jämsän opiston hyväksi." Sangilla Koivuneva kävi itse Pauli Savolaisen hautajaisissa: "Hän oli uskomassa, kun hän kuoli." Näin Savolaisesta jäi kaunis ja velvoittava muisto muille.
- ▶ Samassa yhteydessä hän vieraili myös vanhemman Jaakko Seppäsen eli Sangin synagoogan päämiehen ja tämän vaimon Marin luona Haapolassa: "Hän on kyllä eläkkeellä, mutta sanotaanhan eläkkeellä olevia piispojakin piispoiksi", Koivuneva toteaa Jaakon arvonimestä. Haapolan emännän hän kertoo sairastelleen, mutta olevan jo jalkeilla: "Annoin heille käskyn tulla Marianpäiväseuroihin kirkolle." Haapolaiset puolestaan kertoivat itsekin seuroihin haluavansa. Koivunevalta jäi sanomatta, että he voisivat majoilla seurojen aikana pappilassa, mutta pakinassa se tuli sitten todettua.

Annoin heille pitäviä suksivoiteita

- ▶ Keskiiviikkona 12.4.1967 (numero 15)
- ▶ Puutturinjärvelle hän suunnisti Vuotonjärven yli, hiihtäen matkalla myös Sanginjoen ylitse. Lehdon taloon oltiin juuri tuomassa lehmää, "oikein hyvää lypsylehmää. Ja saman tien vietiin talosta sonni, hieho ja pikku vasikka." Koivunevalle talosta tarjottiin ruokaa: "Ja minä sain polttoainetäydennystä."
- ▶ Puutturilta pitäen Koivuneva kävi myös ensimmäistä kertaa eläissään Karvasjärven talossa, "josta Sanginkylän synagoogan päämies on usein puhunut." Talon omisti tätä nykyä metsäyhtiö, emäntä oli vanhainkodissa ja isäntä Eera Ämmänpää kuollut. Koivuneva meni Karvasjärvelle kolmen nuoren miehen seurassa, jotka tekivät talosta kolmen kilometrin päässä puhdistushakkuuta. Miehillä hän antoi pitävää suksivoidetta, koska heidän suksensa lipsuivat pahoin.

Ettei tarvitsisi paremman puutteessa sanoa kukkoluuruu

- ▶ Keskiviikkona 12.7.1967 (numero 28)
- ▶ Marttisjärven seurojen saarnaajat majoittuivat Pellonpään taloon. Niin sanottujen vakinaisten puhujien Heikki Koukkarin ja Väinö Polven sekä Ville Suutarin tuuraajan Eljas Karhumaan seurana oli kanttorina toiminut Sangin synagoogan päämies Jaakko Seppänen. Syödäkseen miehet saivat Marttisjärven kalaa ja virkistäytymiseen oli käytössä sisäänlämpiävä eli savusauna.
- ▶ Sinne Koivunevakin ehti sopivasti hillamaiden karpästen ja paarmojen puremana. "Puhdas evankeliumin oppi ja Pyhän Hengen osallisuus olivat sävyttämässä seuroja", hän tekee yhteenvedon Marttisjärven Uutelan talossa pidetyistä seuroista.

Luulin että kaikki pudasjärveläiset ovat uskovaisia

- ▶ Keskiviikkona 30.8.1967 (numero 35)
- ▶ Alavuotolla oli vaimoineen myös Sangin synagoogan päämies Jaakko Seppänen: "Paljon ehdittiin käsitellä näitä ajallisiakin asioita hevosista lähtien. Mutta jäi niitä toiseenkin kertaan." Aholla oli enemmän seuraväkeä kuin koskaan aiemmin.
- ▶ Koivuneva laskeskeli, että paikalla oli kolmisenkymmentä henkilöautoakin. Talonväen hän kertoo kouliintuneen käyttämään tarkkaan talon lattiapinta-alan, että mahdollisimman monet mahtuisivat istumaan. Sisälle eivät kaikki kuitenkaan sopineet, pihapirtissä ja pihamaallakin oli paljon kuulijoita, joille saarnat välittyivät kovaäänisistä.

Arvelinkin ettei se mikään tavallinen ihminen ole

- ▶ Keskiviikkona 1.11.1967 (numero 44)
- ▶ Koivuneva oli tuolloin kevyessä kunnossa eli hoikka nuori mies, ja kävelymatkallakaan ohitti hevosellaan tiellä kulkevan ristiinalaisisännän. Mies suuttui hirveästi, kun pappi meni jalan hevosesta ohi.
- ▶ Omistajat kun ovat kovin ylpeitä hevosistaan, "muutkin kuin Seppäs-Jaako". Isäntä lisäsi hevosensa vauhtia ja Koivuneva jäi jälkeen. Aina kun mies ei katsonut taakseen, Koivuneva teki kuitenkin pientä koiruutta eli pisti juoksuksi, ja miehen tähystäessä taaksepäin kulki taas kävelyvauhtia.

Ajellaan rennosti pirssiautoilla

- ▶ Keskiviikkona, 31.1.1968 (numero 5)
- ▶ Koivunevan mukaan niin sanotun ison esikoisuuden saarnamiehillä "on kuulemma ollut tapa ja halu käyttää hyvinkin mojovia nimityksiä synnin kuvaamisessa." Tällaisille kuvauksille on myös vaadittu Jumalan sana arvo.
- ▶ Niihin lienevät kuitenkin monet reagoineet kuten Sanginkylän synagoogan päämies Seppäs-Jaakko uskotonna ollessaan. [Pakinan taittovirheen takia tämän reagoititavan kuvaus jäi tekstistä pois]. Siksipä onkin taito osata saarnata niin, ettei synnin tunnon herättämisen asemesta aiheuta kiinnostusta synnin tekemiseen. Siinä on Koivunevan mukaan oppimista hänellä itsellään ja kaikilla muillakin, "eikä taida sanamestariksi päästä."

Ettei tarvitsisi pakkoluovutusta yrittää

- ▶ Keskiviikkona, 3.4.1968 (numero 14)
- ▶ Lopuksi hän ilmoittaa kertoneensa Oltavan emännän hautajaisissa Seppäs-Jaakolle terveiset, jotka Pätsilän isäntä tälle lähetti Koivunevan välityksellä Karvosen seuroissa. Pentti Kopsalle hän toteaa yrittävänsä järjestää tulonsa "sinne syrjäiselle paikkakunnalle" lauantaina ja sunnuntaina, "mutta onhan tässä vielä aikaa."

Ystävällinen talon emäntä syötti minut täyteen

- ▶ Keskiyö, 9.4.1968 (numero 15)
- ▶ Hiihtäjät eli "me poloset" tekivät kaksikin eri virhettä, jotka molemmat Koivuneva ottaa kontolleen: "Toiset luottivat minuun kuin pässi suuriin sarviinsa." Ensimmäinen erhe sattui, kun he metsiä väistäessään etsivät suoaukeita ja ajautuivat kulkusuunnassa liikaa vasemmalle eli etelän suuntaan. He pyrkivät kyllä korjaamaan suuntaansa takaisin oikealle, mutta eivät tehneet sitä riittävästi. "Ja toinen möhlyys, edellistä suurempi: luulin ylittäneeni jo Korpisenojan. Ja kun se tuli vastaan, luulin sitä Sorsuanojaksi."
- ▶ Muuta ei tarvittukaan, että hiihtäjät ajautuivat Nuorittan eli idän suunnan asemesta lounaaseen Alavuotolle. Pari hyötyä seikkailusta kylläkin oli, pidemmän hiihtomatkan lisäksi, että "saihan Seppäs-Jaako nauraa ja iloita meidän kustannuksellamme. Ja sehän on Jaakolla tunnetusti herkässä." Jaakko oli Ahon talossa, hänen vaimonsa oli tullut niin sairaaksi että joutui vanhusten sairaskotiin: "Ja tällä eläkkeellä olevalla synagoogan päämiehellä ei aika kulu yksin."

... jatkuu

- ▶ Kokko käski Koivuneva kirjoittamaan lehteen, koska Merilässä pidetään seurat. Samaa toivoi Jussi Virkkunen Jokikokosta sekä "joku emäntä Nuorittajoen takaa."
- ▶ Kaikki jäivät siihen uskoon, että heidän toiveensa toteutuu. Jokelaan oli tullut paljon seuravieraita, ei kuitenkaan Seppäs-Jaako Ahon Lassin mukana: "Olisin hänet kyllä vetänyt kelkalla autotien varresta sen 2 km, mikä on tänne taloon. Kävikö kunnian piru häntä kiusaamaan?"

Toinen puoli on rostoi puoli

- ▶ Keskiviikkona, 11.9.1968 (numero 37)
- ▶ Kristittykin saa nauttia tästä maailmasta, kunhan muistaa apostolin sanat että nautinnon kohteet ovat totta, kunniallisia ja hyvältä kuuluvaa. Alavuotolla nautittiin pari päivää ennen muuta hyvästä seurasta: "Tarkoitan synagoogan päämiestä Jaakoa, Leo Karhumaata, Pauli Korteniemeä ja monia muita talonväen ohessa."
- ▶ Nautintoa lisäsi, että seurat pidettiin iltaisin ja päiväsaikaa vietettiin kesälomatunnelmissa, "sellaisessa seurassa, että ei kai se siitä parane." Molempina päivinä saunottiin, toisena käytiin lohia narraamassa: "Ihan totta. Siellä on lähellä järvi, johon on istutettu lohia." Pauli Korteniemen pojat Markku ja Samuli olivat innokkaimpia kalanpyytäjiä: "Päivä oli muutenkin heille ikimuistoinen, kun Ahon Lassi antoi poikien paukutella metsästyskiväärillään. Ja kyllä pauke kuuluikin."

Mikäli kukali sattuvat lukemaan tätä

- ▶ Keskiviikkona, 30.10.1968 (numero 45)
- ▶ Utajärven seuroissa on tapahtunut nuorennusleikkaus, puhujien keskuudessa. Heitä olivat Pertti Telkki, Matti Lääkkö ja Juhani Karanta, aiemmin oli ollut vanhempia saarnamiehiä. Kaikki olivat lisäksi ensikertalaisia Utajärvellä.
- ▶ Heihin oltiin silti tyytyväisiä ja puhujat saivat puolestaan tutustua utajärveläisiin, mukaan lukien Sangin synagoogan eläkkeellä oleva päämies. Pakkanen tosi harvensi hieman osanottajien määrää, joskin "tietysti pahahenki eniten." Pakkanenkin tosin puree, eniten sellaisiin, joilla on muutenkin vähiten seurahaluja. Seuravieraita riitti silti, Koivuneva kävi Karannan kanssa vierailulla vanhainkodissa ja Telkki puhui koululaisille.

Sille alalle en ole saanut koulutusta

- ▶ Keskiviikkona, 27.11.1968 (numero 48)
- ▶ Seuroissa oli paljon rajaloikkareita eli toisten pitäjiä väkeä, Sanginkylältä mm. synagoogan päämies Jaakko Seppänen sekä Marttisjärven tien varrella olevan Mäntylän talon poikia, Väisäsiä.
- ▶ "Olipa siellä koivistolais-humalajokelaisen Niemen emäntä ja pikkupoika." Juurikan Aukusti muistutti, että sinne pitää taas tulle seuroihin tulevan vuoden maaliskuussa. Hänen vaimonsa täyttää 70 vuotta Marianpäivänä: "Mutta enhän silloin pääse, kun meillä on ne isot seurat", Koivuneva valittelee.

Suomenkielen ihmeellinen komitatiivi-muoto

- ▶ Lauantaina, 21.12.1968 (numero 52)
- ▶ Vaikka moni on saattanut joskus Janneen loukkaantua hänen neuvostaan, se on jälkeen päin todettu hyväksi. Ensin kannattaa hiota lämpimässä saunassa, "sitten vettä kiukaalle ja vastalla eli vihdalla ropsimaan. Onko selvä!" Tupaantuliaisista jatkaakseen Koivuneva kertoo siellä olleen muitakin tuttuja, kuten Jalmari rouvineen. He olivat äsken muuttaneet uuteen pappilaan.
- ▶ Myös Jussi Virkkunen vaimonsa ja Helsingistä äsken palanneine tyttärineen oli paikalla: "Viimemainittuja oli vain yksi, muta suomenkielen ihmeellinen komitatiivi-muoto voisi oikeuttaa monikolliseenkin ymmärrykseen."
- ▶ Seuroissa näkyivät myös Alavuoton Ahon Lassi sekä Seppäs-Jaako Sangilta.

Oli kuulemma saanut sinä iltana 15 karamellia

- ▶ Keskiviikkona, 29.1.1969 (numero 5)
- ▶ Koivunevaa luultiin tällä kertaa veroilmoituksen tekijäksi, tarkemmin sanoen Koistin isännäksi, "joka oli luvannut tulla avustamaan siinä hommassa." Tämä ei ollut ihmeäkään, Koivuneva ilmestyi Jokelan taloon Ylikiiminkiin varhain, aamupimeällä.
- ▶ Talo oli tyhjä, hän meni tapaamaan asukkaita navettaan. Lapset Annikin, Heimon ja Martin hän oli tosin jo nähnyt Vähä-Vuoton tienhaaran lähellä, jossa he odottivat koulukyytiä. Navetasta löytyivät Jokelan emäntä, Hilda ja Pentti. Isäntä oli mennyt käymään kirkonkylällä.
- ▶ Koivuneva tunnettiin äänestä. Hilda ja Pentti lähtivät hiihtämään hänen kanssaan Alavuoton Ahon taloon, "josta Lassi ja synagoogan päämies olivat juuri lähteneet meidän kirkolle, josta olisivat tuoneet minut mukanaan." Koivuneva toteaa onneksi kerinneensä jo kotoaan lähteä. Vehkalasta saatiin oppaaksi Mikko, oikomaan hiihtäen toiseen Ahon taloon Nuorittalle.

Suunne jäisi ainakin puolittain auki

- ▶ Keskiviikkona, 16.7.1969 (numero 29)
- ▶ Jollei Koivuneva tietäisi, että kyse oli suunnistusvirheestä, hän saattaisi luulla uteliaisuuden vaivanneen erästä henkilöä. Hän oli antanut tarkat ohjeet Päivämieslehdessä Samuli Pentikäistä varten, miten osata Marttisjärvelle. Tämä onnistuikin suunnistuksessa täydellisesti eli osui perheineen erehtymättömästi perille. Sen sijaan "Päivämiehen Liisalle kumppaneineen" kävi toisin: "Kulkivat autoineen kaikki sivutietkin perille asti, senkin, joka vie Kapelon sydänmaalle päin Viinivaarasta."
- ▶ Tällainen haaskahti Koivunevasta jo uteliaisuudelta. Perille Marttisjärvelle osasivat silti monet, uusi rakennus kävi avajaisissa pieneksi: "Mutta eihän niitä vihkiäisiä aina olekaan. Ei ainakaan Marttisjärven rukoushuoneessa." Sisälle tosin sovittiin, silloinkin kun kesken kaiken sattunut kova sadekuuro ajoi myös kaikki ulkona olijat sisätiloihin. Väkeä oli Koivunevan arvion mukaan ainakin viisisataa, "mikä on sydänmaan pienelle kylälle paljon." Ilman autoja perille ei olisi päästy. Niille löytyi onneksi kaikille paikoitustilaa. Sanginkylän synagoogan päämiehelle Jaakko Seppäselle pitää Koivunevan mukaan antaa tunnustus rehellisyydestä: hän myönsi reilusti, että Marttisjärvellä on nyt parempi rukoushuone kuin Sangilla. Tämä oli luonnollisesti mieluisaa kuultavaa Marttisjärven synagoogan päämiehelle Kokkomaa-Eemelille, "kuten häntä kansanomaisesti kutsutaan."

Minä en jaksanut olla yhtä kohtelias

- ▶ Torstaina, 4.9.1969 (numero 36)
- ▶ Alavuoton Ahon seuramatkan maantieosuudella hänet yllätti Myllylän Kalle, toinen juorkunalaisista seurakanttoriveljeksistä, ajamalla hänet kiinni polkupyörällään: "Koetti olla kohtelias ja hyppäsi pyöränsä satulasta kävelemään." Koivuneva ei jaksanut olla yhtä kohtelias, vaan jätti toisen kävelijän heti omasta vauhdistaan. Tämä ymmärsi yskän ja hyppäsi uudestaan pyöränsä satulaan.
- ▶ Ahon talossa, kuten uskovaisessa ihmisessä, on uusi ja vanha puoli. Koivuneva ja muut saarnamiehet viihtyivät taas paremmin vanhalla puolella, vaikka Seppäs-Jaako ei tällä kertaa ollutkaan joukossa. Aarne Kurkela Uno Kallunki olivat seurojen kaksi muuta saarnaajaa.

Voiko uskovainen olla typpitehtaan hommissa?

- ▶ Keskiviikkona, 10.6.1970 (numero 24)
- ▶ Koivuneva on saanut moittimiskirjeen, mutta siinä mielessä hyvän, ettei se ollut vihainen kirje ja lähettäjän nimi oli rehellisesti kirjoitettu tekstin alle. "Sitähän ei kyllä tässä tarvitse mainita", hän kertoo. Kirjoittaja kysyi, voiko porojen omistaja olla uskovainen.
- ▶ Tämä kanta oli Koivunevasta hieman samanlainen kuin sillä synagoogan päämiehellä – Sanginkylän Jaakko Seppäsellä, jonka mielestä poromiehet eivät pääse taivaaseen, "kun hän oli kuullut niitten noituvan liian paljon." Kirjeen kirjoittajan kysymyksen pontimena olivat porojen maanomistajille aiheuttamat vahingot, "kun jyrsvät ketoja kesänsä talvensa." Hän oli tiedustellut, voiko uskovainen asettua illalla hyvällä omalla tunnolla levolle, "kun tietää elukkansa olevan kaventamassa maanviljelijän leipää." Porot siis lihovat maanomistajien kustannuksella. Poronomistajat ovat vain hyvillään, "kun tietävät niitten lihovan ja sikiävän." Ahneuden piru on siis vallannut poronomistajien sielun.

Oikeastaan minua ei saisi puhutellakaan

- ▶ Keskiviikkona, 9.9.1970 (numero 37)
- ▶ Koivuneva lähti vielä lomansa lopulla rentoutumaan. Sanginjoessa oli vettä vain vähän, saappaanvarret riittivät yli kahlaamiseen. "Sieniä kävin hamuamassa", hän kertoo rentoutumistapansa, "saa sitä kristittykin olla sen verran ahne."
- ▶ Illaksi hän meni Sangin Rauhanyhdistykselle seuroihin: "Sen eläkkeellä oleva päämies Jaakko Seppänen oli hyvässä vireessä hoitaen edelleen lukkarin virkaansa." Seuroissa saarnasivat Ville Suutari, Matti Lääkkö ja Uuno Kallunki: "Ja kun panivat minutkin saarnaamaan, vaikka sanoin, että olen lomalla, niin että oikeastaan minua ei saisi puhutellakaan." Sangilta Koivuneva hyppää osoitteeseen Mäkikatu 10, jossa hänen mukaansa liikkui kerjäläisiä, vaikka kerjuu on Suomessa kielletty: "Mutta ne varmaan ajattelivat, että laki ei kuulu kristitylle."

Puistolalan isäntähän se on lääketieteellinen ihme

- ▶ Keskiviikkona 20.1.1971 (numero 4)
- ▶ Vanhukset Antti ja Anna Pirttikoski asuivat myös kahdestaan Koivunevan seuraavassa etapissa Seppälässä, jossa oli aikanaan paljon lapsia kotona. Tilaa talossa olisi yhä isollekin joukolle, jollainen siellä kuitenkin nähdään usein vain jouluisin kuten monessa muussakin paikassa, kun lapset perheineen tulevat kyläilemään.
- ▶ Seppälän naapurissa Lahden talossa Koivuneva ei kerinnyt käydä, joten häneltä jäi kysymättä oliko isäntä Napuli (Napoleon) myymässä taloaan. Haapolaan hiihdettyään hän huomasi pönkän ulko-oven päällä: "Synagoogan päämies Jaakko Seppänen oli lähtenyt asumaan ison maantien varteen, kun ei aika olisi yksin kulunut syrjäisessä Haapolassa, emännän jouduttua sairastuttuaan vanhainkotiin."

Takapuoli vain näkyi

- ▶ Keskiviikkona 28.4.1971 (numero 18)
- ▶ Koivuneva luulee tiedon menevän pakinassa perille Eskolan Einolle, että on tämä lykkäisi Koivunevan tulemista viikolla eteenpäin eli Kukan päiväksi. "Tuli este", hän raportoi syyksi. Sangilla pidetyissä Jämsän opistoseuroissa Koivunevaa jännitti, koska rusahtaa. Puhujalla eli Lauri Taskilalla oli nimittäin sen verran matala tuoli, että Koivuneva pani korokkeeksi Utaumalta lahjaksi saamansa agenttisalkun. Se kesti kyllä hyvin istumisenkin, mikä oli Koivunevan mielestä hyvää mainosta Utauman tuotteille.
- ▶ Koululla niin Koivunevan, Heikki Ämmänpään pienten poikien ja muidenkin huomiota herätti koivu, jonka oksille oli koululaisten tekemiä lintuja – äitienpäivää varten sinne tuotu eli hommattu: "Se oli kiva keksintö." Väkeä oli paljon, sankilaiset raahasivat lisäistuimia kesken juhlan. Arpoja oli myyty etukäteen, Vanhalan Lauri keräsi kolehtia ja Jaakko Seppänen hääri huutokauppameklarina.

Kun sunnuntaina saarnaa saa koko viikon maata

- ▶ Keskiviikkona 17.11.1971 (numero 47)
- ▶ Kuka tämä vainaja oli: "Hän oli Seppäs-Jaakon emäntä, Mari Seppänen. Kyllähän te Jaakon tunsitte ja hänen emäntänsä." Koivuneva oli iloinen, että Jaakko itse jaksoi toimia Marin hautajaisissa ja muistotilaisuudessa seurakanttorina. Jälkimmäinen pidettiin Sangin Rauhanyhdistyksellä eli Sangin synagoogassa, jonka "päämies" Jaakko Seppänen oli ollut.
- ▶ Koivuneva jatkaa vielä kysyen lukijoilta, josko joillekin olisi jäänyt vaikutelma, että hän jakaisi uskovaiset parempiin ja huonompiin. Tästä ei ole kysymys, esimerkiksi mainitut henkilöt "laskivat kuuluvansa alimpaan luokkaan ja juuri sen takia he olivat ahkeria pyytämään syntejä anteeksi." Koivunevalta on jäädä mainitsematta, että Haapolan Marin hautajaisvieraisiin teki syvän vaikutuksen, kun hänen poikansa Artun perhe oli tullut Vaasasta hautajaisiin "ja lapset lauloivat perheen kukkasia laskiessa kirkkailla äänillä isoäidin muistoksi erään Siionin laulun." Muistotilaisuudessa Koivuneva kysyi Artun lapsilta, saako hän tulla joskus käymään Vaasassa: "Lupasivat."

Pitääkö minun mennä housutonna Suomeen

- ▶ Keskiviikkona, 31.5.1972 (numero 23)
- ▶ Seuroihin tuli talo täyteen väkeä, muun muassa tervolalainen Markus Vuokila vaimonsa Ainon (os. Viippola) ja lasten Ailan ja Riitan kanssa, samoin Aarno Knuuti ja tämän Tornioista kotoisin oleva vaimo Annikki, omaa sukuaan Kantola.
- ▶ Seuroissa oli myös alajärveläinen Milja Hienonen, tullut aikoinaan paikkakunnalle savottatyömaan kokiksi ja jäänyt siitä tehtävästä eläkkeelle. "Oliko se hän vai kuka se oli, joka lähetti terveisiä Sanginkylän synagoogan päämiehelle Seppäs-Jaakolle." Hienonen oli aikoinaan ollut apulaisena Sangin Lahden talossa.

Katsokaa, puimakone lentää

- ▶ Keskiiviikkona, 6.9.1972 (numero 37)
- ▶ Koivuneva itse oli seuroissa kymmenettä kertaa peräkkäin, Ahon talossa: "Talon nimi on Aho, mutta asukkaiden sukunimi on Komminaho." Seuravieraita tuli taas talo ja pihakin täyteen. Juhlaravintolana toimivaan pihapirttiin oli asennettu kovaääninen puheiden kuuntelemiseksi sielläkin. "Tuo juhla-sanan käyttö on liian juhlallista tämän talon kohdalla, sillä talossa vallitsee niin seuroissa kuin muinakin aikoina leppoisan tuttavallinen henki."
- ▶ Yksi puute kyllä oli tällä kertaa, joukosta puuttui Sanginkylän synagoogan päämiehen virasta eläkkeellä oleva Jaakko Seppänen. Hän oli tosin käynyt Aholla vain viikkoa aikaisemmin.

Hän on paikallisen kirkkoherran rouvan isä

- ▶ Keskiiviikkona, 4.4.1973 (numero 14)
- ▶ Ihmiset ovat katselleet Koivunevaa kuin lehmä uutta konttia, ja juuri sellainen hänellä olikin selässään hiihtomatkalla Ouluun. "Ihminen on siis joskus niin kuin lehmä", hän päättelee.
- ▶ Kaupungilla hänen peräänsä oikein käännyttiin katselemaan – jotkut kummeksuen ja toiset ihailen. Hänelle tulivat mieleen Haapolan Jaakon eli Sanginkylän synagoogan päämiehen sanat, kun tämän uusia saappaita ihailtiin: "Sortilla sortin kamppheet."

Usko meni Jannelta lompakon mukana

- ▶ Keskiviikkona, 25.4.1973 (numero 16 – lehden numeroinnissa on virhe, po. 17)
- ▶ Koivuneva kävi synagoogassa ennen sapatin eli lauantain iltajumalanpalvelusta. Hänestä oli mielenkiintoista eli somaa katsella vanhojen miesten keskustelua, varmaan he puhuivat Raamatusta. Utajärven Sanginkylän ja muidenkin paikkakuntien vanhat papat tulivat mieleen. Pojilla oli valkoiset paidat ja tytöt olivat pukeutuneet juhla-asuihin. Edelliset olivat samanlaisia kuin suomalaispojatkin seuroissa: he olivat uteliaisuuttaan tulleet paikalle katettuun ruokapöytään ennen aikojaan, mistä heitä hätisteltiin kauemmas.
- ▶ Kaikki pitivät päähineitä päässä. Naiset eivät saaneet tulla samaan saliin kuin miehet, vaan menivät ylös parvelle, josta tähystivät verhojen raosta mitä miehet alhaalla puuhailivat eli hommasivat. Synagoogan päämies, ei kuitenkaan Sangikylän Seppäs-Jaako, tuli puhuttelemaan Koivunevaa saksan kielellä.

Niillä seuduilla asuu ökyherroja

- ▶ Keskiviikkona 4.9.1974 (numero 36)
- ▶ Ylikiimingin Alavuoton Aholla taas pidettiin perinteiset kesäseurat elokuun viimeisen viikon torstaina ja perjantaina, Koivunevalle ne olivat jo 12. tai 13. peräkkäiset. Viimeinenkin talon vanhuksista, vanhaemäntä, oli jo poissa ja Ahon Lassilla toinenkin asunto Vepsänkylän kansakoululla. Hän oli nimittäin mennyt naimisiin siellä työskentelevän ja asuvan Martta Koistin kanssa. "Sitten sisaruksista Ella ja Eevi ovat edelleen kuvassa mukana." Leskeksi jääneellä Eevillä oli kaksi poikaa, Heikki ja Matti. Edellisellä oli niin suuri ja viimeistä huutoa oleva metsätyökone, että sen hintakin hirvitti Koivunevaa.
- ▶ Koneen kuljettaja oli toki taitava. Pojista Matti hoiti talon karjaa, yhtä huolehtivaisesti kuin Junnu-enonsa. Ahon seuroissa tykättiin nytkin puhumisesta eli praataamisesta, mutta siinä yhteydessä kaivattiin mukaan Seppäs-Jaakoa. Hänestä olisi kyllä seurojen aikana pidetty huolta, sen puolesta ei olisi tarvinnut pelätä: "Mutta ensi vuonna on sitten tultava." Jaakko Seppänen eli Haapolan Jaakko oli kerran sanonut Koivunevalle kompuroivista vanhuksista, "että kun sellainen kaatuu, niin ei se konkeloksi jää. Pelkääkö hän nyt itsestään samaa?"

Kanttoriurkuri veteli viimeisiä virsiään

- ▶ Keskiviikkona 9.4.1975 (numero 15)
- ▶ Moni eri henkilö kuljetti Koivunevaa Seinäjoella paikasta toiseen, kuten lääkäri Heikki Lahtinen. Eräänä iltana nuoria kokoontui Hyvösille, mukaan lukien vaasalaisen Arttu Seppäsen poika Heikki.
- ▶ Hän oli Ilkka Hyvösen ystävä, joka oli ollut Seinäjoella koko pääsiäisen ajan: "Hänen isoisänsähän on Sangin synagoogan päämies Jaakko Seppänen sieltä Utajärven Sanginkylältä."

Minä nukuin 10 minuutin ajan

- ▶ Keskiviikkona, 4.2.1976 (numero 6)
- ▶ Utajärvellä käydessään Koivuneva pistäytyi katsomassa vanhainkodissa kahta synagoogan päämiestä, Jaakko Seppästä ja Janne Tervoa. Tapaaminen oli iloinen ja uusiutuu kohta, kun Koivuneva tulee Matti Lääkön kanssa Utajärven seurakuntapäiville 29. helmikuuta. Asioita oli kerrottavana paljon, mutta Koivuneva jättää ne toiseen kertaan.
- ▶ Retkisuunnitelmista hän toteaa kuitenkin, että lauantaina 28.2. on tarkoitus hiihtää kello 11 alkaen Säikästä Laajakariin Varjakansalmen kautta. Perillä kämpässä on teetä ja muuta tarjoilua. Pienimmät hiihtäjät voivat liittyä mukaan Varjakassa. Ajoporo ja moottorikelkkakin ovat mahdollisesti mukana. Jo ennen tätä on Siikajoen hiihtoretki, 17.-18. helmikuuta, mutta myöhemmäksi suunnitellusta Lumijoen retkestä ei sen sijaan tule mitään.

Jaakko osasi hoitaa kontakteja

- ▶ Keski viikkona, 10.3.1976 (numero 11)
- ▶ Jaakko Seppänen, Sanginkylän synagoogan päämies, on kuollut 84-vuotiaana. Vaikka joku mahdollisesti kirjoittaa hänestä varsinaisen muistokirjoituksen, Koivunevakin haluaa muistella häntä pakinassaan. Jaakko eli Jaako tunnettiin laajasti, myös saarnaajien keskuudessa, ja häntä itseään kutsuttiin joskus väliajan saarnamieheksi.
- ▶ ”Seppäs-Jaakon nimellä hänet tunnettiin”, Koivuneva vielä täsmentää, todeten Jaakosta usein kertoneensa pakinoissaan synagoogan päämiehenä. ”Nimi oli oikeastaan Jaakon omasta apteekista (alkuaan tietysti Raamatusta)”, hän jatkaa, kertoen soveltaneensa nimeä Jaakkoon, koska tämä toimi Sanginkylän Rauhanyhdistyksen puheenjohtajana ja hankki yhdistykselle toimitilat entisistä metsätyökämpän rakennuksista: ”Se oli rakas paikka Jaakolle.” Seppäs-Jaakko osasi Koivunevan mielestä kertoa juttuja toisin kuin monet, joille kertojan lahjoja ei ole suotu ja jotka pilaavat hyvätkin tarinat huonolla esityksellään. Jaakko sen sijaan osasi pitää vähäisemmästäkin asiasta verrattoman esityksen ja tehdä siitä mielenkiintoisen niin sattuvien kansanomaisten sanakäänteiden avulla, että asia jäi varmasti kuulijoiden mieleen. Vastan sanojilta hän myös otti näillä keinoilla sanat suusta. ”Hänen seurassaan ei tarvinnut peljätä ikävystymistä.” Jaakko oli myös elävä esimerkki siitä, miten uskon tulo vapauttaa ihmisen kiroilemisesta eli noitumisesta. Hän oli itse kertonut olleensa hevoshuujari, joka mainittua synnin lajia osasi hyvin harrastaa, mutta parannuksen tehtyään lopetti sen kokonaan. Koivuneva onkin kertonut promiehille Jaakosta esimerkkinä siitä, miten kiroilemisesta pääsee eroon.
- ▶ ”Jaakko osasi hoitaa kontakteja”, Koivuneva vielä kehuu, ”eli yhteyksiä muihinkin ihmisiin kuin uskovaisiin.” Monesti kiivaat ja töykeä puheet saavat ihmiset takajaloilleen ja samalla menetetään keskustelun eli dialogin mahdollisuus. Jaakolla oli sen sijaan ystäviä joka taholla, vaikka hän ei salannut totuutta eli uskoaan: ”Hän oli sydämeltään uskovainen.” Nykyisenä latteana aikana on pulaa personallisuuksista, jollainen Jaakko juuri oli. Värikkäillä henkilöillä on toisaalta aina vaarana langeta heikkoihin sanoihin ja niin oli Jaakollakin. Toisaalta hän oli ahkera tekemään parannusta sanomisistaan, mikä Koivunevan arvion mukaan jäi monen saarnamiehen mieleen. Niin kävi myös, kun Koivuneva vieraili viimeisen kerran Jaakon sairausvuoteen äärellä Utajärvellä helmikuun puolessavälissä. Koivuneva poistui viimeisestä tapaamisesta häveten omaa jäykkyyttään, mutta iloiten Jaakon uskosta. Pakinan ilmestyessä Jaakko on jo haudattu kotikylänsä Sangin hautausmaahan.

... jatkuu

- ▶ Keskiviikkona, 10.3.1976 (numero 11)
- ▶ Kahdenlaiset ihmiset harmittavat Koivunevaa. Ensiksi sellaiset, jotka puristavat liima- tai sinappiputkiloa keskeltä eikä perästä, ja toiseksi ne, jotka ladun avaajina tekevät siitä liian kapean eli hiihtävät sukset liian lähekkäin. Jälkimmäisessä asiassa tulisi uskovaisenkin olla vähän reilumpi, "edellinen tapaus viittaa kansantaloudelliseen tuhlaavaisuuteen." Heinolasta Koivunevan luona kävi kaksi vierasta, kanttoriurkuri director cantus Matti Liukkonen vaimonsa Ainon kanssa. Yhdessä muisteltiin Seppäs-Jaakkoa, joka oli kaikille hyvin tuttu. Erään kerran oli hiihdetty seuroihin Ruohosen mummon luo isolla joukolla Juorkunasta. Jaakko jäi joukosta hieman jälkeen ja Matti Liukkonen hidasti myös vauhtiaan pysyäkseen hänen seuranaan: "Siitäkös Jaako ihastui ja sanoi, että oli joukossa ainakin yksi sivistynyt ihminen." Utajärveläisille olisi Koivunevasta iloinen yllätys, jos Liukkonen venyttäisi lomaansa sen verran, että pääsisi pitäjän entisenä kanttorina Seppäs-Jaakon hautajaisiin.
- ▶ Samassa Päivämieheessä on "isän ja vanhaisän" Jaakko Seppäsen kuolinilmoitus. Hän oli syntynyt Utajärvellä 22. joulukuuta 1891 ja kuoli siellä 27. helmikuuta 1976. Muistolauseena on teksti "Vanhurskaat iloon kannetaan, kuin armost' heille annetaan, ei suinkaan ansion tähden." Siunaus on jo toimitettu, omaiset kiittävät osanotosta.

Mainittuna vuonna A-olutta meni 70 000 litraa

- ▶ Keski viikkona, 15.12.1976 (numero 51)
- ▶ Samassa lehdessä on Sangin synangoogan päämiehen Haapolan Jaakon muistokirjoitus, jonka on laatinut hänen poikansa Arttu. Se kuuluu seuraavasti. "Jaako Seppäsen muistolle. Helmikuun lopulla kutsui Jumala pois isäni, joka ehti maista matkaa vaeltaa yli 84 vuotta. Hän oli mies, joka elämänsä aikana ehti nähdä ja tehdä paljon. Hän syntyi savupirttiin pärevalkean äärelle pimeänä joulunalusyönä. Tämä pirtti oli vain 15 vuotta hänen kotinaan, sillä kerran sieltä lähdettyään hän ei koskaan palannut sinne takaisin. Maailma oli avoin ja lavea vaeltaa. Isä oli 'rattopoika', joka puhui, soitti ja lauloi, eli tuhlaajapojan täydellistä elämää.
- ▶ Vuonna 1916 hän solmi avioliiton. Äiti sai pian sen jälkeen parannuksen armon. Suurimman osan elämästään he asuivat Sangin kylässä ja yhteistä taivalta he kulkivat yli puoli vuosisataa, kunnes äitini sai iäisyyskutsun 4 ½ vuotta ennen isääni. Lapsia siunaantui kuusi. Vanhempani saivat kantaa meistä paljon huolta sotavuosina ja sitä seuranneen pula-ajan aikana, jolloin leipä oli todella tiukalla. Marianpäivän iltana v. 37 isä sai vihdoon parannuksen armon uskovaisen vaimonsa ja naapurin isännän saarnaaman evankeliumin kautta. Se oli suuri päivä. Ei koskaan unohdu se muutos, joka hänessä jo ulkonaisestikin tapahtui: lavean tien kulkijasta tuli armon ja kaidan tien kävijä. Helppoa ei uskomisen ollut, sillä vihollisella oli paljon konsteja uskomisen koettelemiseksi. Vain harvat joutuvat kokemaan niin paljon pilkkaa kuin mitä hän entisiltä syntitovereiltaan joutui kuulemaan. Mutta Jumala vahvisti ja antoi voimaa. Pilkkaajat loittonivat ja vähitellen luopuivat kokonaan.
- ▶ Jos hänellä olikin ollut ystäviä maailmassa, niin uskovaisista tuli parempia. Jumalan valtakunnan työ tuli rakkaaksi. Seuroja piti saada ja jälleen kuulla omalle kohdalleen se ihana armon sana, että omat synnit ovat anteeksi annetut ja perintö taivaassa odottamassa kaidan tien kulkijaa. Pitkästi tuli yhteistä matkaa uskovaisen puolison rinnalla kuljettua. Mutta nyt on maailma kiusoineen ja murheineen poissa ja iäinen lepo saavutettu Jumalan kirkkaudessa. Siihen riemuitsevien joukkoon haluan minäkin yhtenä huonona kulkijana kerran yhtyä ja veisata kuten isäni usein: Soi iäinen kiitos, on loppunut yö. Arttu Seppänen." Muistokirjoituksen yhteydessä on kuva Jaakosta, joka seisoo Utajärven vanhainkodin sisäpihalla keppi kädessä ja lippalakki päässä.

Kapelon talo Juorkunan sydänmaassa

Potkun pitkä päärakennus

Marttisjärven entinen rukoushuone

